

Յայտնութեան Գրքի Առանձնալուծութիւնները

Յայտնութեան գիրքը նոր կտակարանի ամէնէն բարդ, խրթին ու դժուար-
ըմբռնելի գիրքն է: Մեծ դժուարութեամբ կրցած է տեղ մը ապահովել միւս
գիրքերուն շարքին: Անոր բովանդակութեան նշանակութեան մասին ճշգրիտ
մեկնութիւն մը ոչ ոք կրցած է ցարդ տալ: Այդ պատճառով, հրապարակը լե-
ցուն է զանազան կարծիքներով և գիրար հակասող մեկնաբանութիւններով:

Յայտնութեան Գիրքը լի է խորհրդանշաններով. իբրև այդպիսին, պէտք
է տառացիօրէն հասկնալ անոր բովանդակութիւնը, մասնաւորապէս՝ անոր հա-
ղորդած թուականները աշխարհի կատարածի և Քրիստոսի Բ. զալստեան մասին:

Յայտնութեան Գիրքը պէտք է առնել իր պատմական ժամանակաշրջանին
մէջ: Այն շարադրուած է գրական նորատեսակ սեռով ու իւրայատուկ ոճով՝
անձուկ ու ճզնաժամային վիճակի մէջ գտնուող քրիստոնեաներուն ապագայի
ապահովութիւն և ստուգութիւն ներշնչելու, ինչպէս նաև, չար ուժերու կոր-
ծանումով՝ յաղթանակ մը արձանագրելու:

Գրքի բովանդակութենէն կարելի է դիւրաւ գուշակել թէ ինչպիսի՞ բիւր
հաւածանքներու և բռնադատումներու, կաշկանդումներու և կեղեքումներու
ենթարկուած էր Քրիստոսի եկեղեցին Ա. դարուն՝ Հռոմէական իշխանութեանց
կողմէ:

Գիրքը նորադարձ քրիստոնէից համար առատ խրատներ ու յորդորներ կը
բաշխէ և գիրենք կը բաշալերէ, ի գին ամէն զոհողութեան՝ հաստատ ու ան-
խախտ մնալու իրենց հաւատքի ապառաժին վրայ: Անոնց կը խրատուի քրիստո-
նէական երկայնամտութեամբ ու խոհեմութեամբ ժուժել, տոկալ ու յաղթահա-
րել: Նմանապէս, նորադարձ անդամոց կը թելադրուի, իրաւախոհութեան սկզ-
բունքով, տեղի չտալ հեթանոսական կրօնքի յետամնաց ու փուճ գաղափարնե-
րուն:

Յայտնապէս, Գիրքը վախճանաբանական գաղափարներ կ'արծարծէ: Վերջնա-
կան ու գերագոյն վախճանը իւրաքանչիւր հաւատաւորի համար պիտի ըլլայ
յաղթութիւն և փրկութիւն:

Գիրքը որոշապէս կը ներկայացնէ հակամարտութիւնը Քրիստոսի ընդ սա-
տանայի: Մարտն իր լրումին ու վախճանին կը հասնի Քրիստոսի փառաւոր յաղ-
թանակով: Հաւատացելոց ևս նման ճակատագիր մը կը սպասուի՝ եթէ չընկրկին
ու չյուսահատին: Այս է հիմնականին մէջ Գրքին պատգամը: Յոյսի, մխիթա-
րութեան և փրկութեան կարևորութիւնը հաւատացեալի կեանքէն ներս ընդգծուած
է:

Յայտնութեան Գրքի հեղինակը անկասկած Յովհաննէսն է: Հեղինակը իր
անունը չորս անգամ յիշած է (Տես Յայտ. Յովհ. Ա. 1, 4, 9. Իբ. 8): Հեղի-

նակը, իր քրիստոնեական հաւատքին համար, Դոմեթիանոս (Յ.Տ. 81-96) կայսեր կողմէ աքսորուած է եփեսոսէն յիսուս մղոն հարաւը գտնուող Պատմոսը՝ յունական խորտուբորտ ու ժայռոտ կղզին, որ Հռոմէացիներուն համար կը ծառայէր իբրեւ աքսորավայր։ Պարզ է ուրեմն որ Յովհաննէս այնտեղ ղրկուած էր քաւելու իր մեղքը՝ «վասն բանին Աստուծոյ և վասն վկայութեան Յիսուսի Քրիստոսի» (Յայտ. Ա. 9)։

Զարմանալի է որ Յովհաննէս երբեք ինքզինքը չի կոչեր «առաքեալ»։ Կարգ մը եկեղեցական հայրեր կ'ընդունին որ այս Յովհաննէսը առաքեալն է, այլք կը մերժեն անոր առաքեալ ըլլալու հանգամանքը։

Յովհաննու Աւետարանի և Յովհաննու Յայտնութեան գոյզ գրութեանց միջև կան լեզուաբանական (իմա՝ ոճի, բառապաշարի) և աստուածաբանական նմանութիւններ, որ պարզապէս կը մատնանշեն հեղինակին նոյնութիւնը։ Յովհաննէսին յատուկ բառեր են օրինակ՝ Բանը, Գառնէն։

Գրքին գրութեան հաւանական թուականը կը գետեղուի Յ.Տ. 81-ի և 97-ի միջև։ Յովհաննէսը իր Յայտնութեան Գիրքը գրած է Պատմոս կղզիին հարաւը գտնուող քարանձաւի մը մէջ։

Յայտնութեան Գիրքը ունի եօթը պատգամներ որոնք ամբողջութեամբ ուղղուած են եփեսոսի, Զմիւռնիայի (Իզմիր), Պէրգամոնի, Թիւատիրի, Սարդիկէի, Փիղադելփիայի (Փիլատէլփա) և Լաւողիկէի եօթը եկեղեցիներուն։ Նամակազրական ոճով շարադրուած այս եօթը պատգամները կը միտին հաւատացելոց հոգևոր կոշման ամբողջականութիւնը անեղծ ու անխաթար պահել։

Հոգելոյս պատրիարք՝ Շնորհք Արք. Գալուստեան, իր «Եօթը Պատգամներ Եօթը Եկեղեցիներու» գիրքին մէջ (տպ. 1977 թ. Իսթանպուլ), հետաքրքրականօրէն կը նշէ թէ վերոյիշեալ քաղաքները եթէ քարտէսի վրայ «կապուին գիծով...», հաւթաձև շրջանակի մը» պատկերը պիտի ուրուագծեն։ Այս շրջանակին կարեւորութիւնը համայն եկեղեցիներու ամբողջականութիւնը կը խորհրդանշէ։

Արդ, կը սկսինք եփեսոս կարեւորագոյն կեդրոնով։

Եփեսոս քաղաքը կը գտնուի Փոքր Ասիոյ արևմուտքը։ Հռոմէական կայսրութեան շրջանին կը նկատուէր Ասիոյ մեծագոյն ուստանը։ Պօղոս առաքելի վկայութեամբ, եփեսոսը ասպարէզ էր ու կրկէս մարդկանց ընդ վայրենիս (Հմմտ. Ա. Կորնթ. Դ. 9, Թ. 24, 25)։ Յատկանշական է առաքելին սոյն խօսքերը. «եթէ վասն մարդոյ ի գազանամարտի լիեալ էի յեփեսոս...» (Ա. Կորնթ. ԺԵ)։ Աւանդութեան համաձայն, եփեսոսի մէջ էր նաև որ իր մահկանացուն կ'ընեց Յովհաննէս առաքեալը։

Եփեսոսի եկեղեցիին ուղղուած առաջին նամակին մէջ Յովհաննէս աստուածաբանը կը շեշտէ ինքնագիտակցութեան ու ապաշխարանքի անհրաժեշտութիւնը։ Հեղինակը վերահասու է այդ եկեղեցւոյ անդամներուն անձկութեանց, դժուարութեանց, մտահոգութեանց և անոնց սպառնացող շարժումներին։ Հետաքրքրական է

«նիկողայոսեաններու» պարագան, որոնց մասին դժբախտաբար կը պակսին կարևոր տեղեկութիւններ: Ներկայ տիրող կարծիքը այն է որ անոնք առանդաւորներ էին և կը փորձէին, գառան մորթով ծպտուած, որոմ ցանել քիւրեղ սիրտերուն մէջ: Իր քաջալերական ու զօտեանդիչ խօսքերով, Յովաննէս կը սրտապնդէ Եփեսոսի նորահաստա քրիստոնեայ համայնքի անդամները: Եթէ փորձենք յարասել հեղինակին խօսքերը, պիտի ստանանք մօտաւորապէս հետևեալ պատկերը. աշխարհի վրայ փորձութիւնները, դառնութիւններն ու վիշտերը մաս կը կազմեն մեր աօրեայ կեանքին: Ասոնք մեզի վհատեցնելու չեն, վասնզի Քրիստոս ևս պայքարեցաւ և յաղթեց աշխարհի:

Բ. պատգամը ուղղուած է Զմիւռնիայի եկեղեցւոյ: Զմիւռնիան կը գտնուի Եփեսոսէն շուրջ քառասուն մղոն հիւսիս: Բ. դարուն, այս քաղաքի բնակչութիւնը, յանձինս Յովաննէսի աշակերտ՝ Պողիկարպոսի, աւելի ուժեղացաւ իր հաւատքին մէջ: Վերջինս նահատակուեցաւ Յ.Տ. 155 թուականին:

Զմիւռնիոյ եկեղեցիին ուղղուած պատգամը կը շօշափէ այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են՝ «գնեղութիւն, գաղքատութիւն և զհայհոյութիւնն որ ասէին զինքեանս Հրեայս գոլ՝ և չէին ինչ, այլ՝ ժողով Սատանայի» (Յայտ. Բ. 9):

ա. «նեղութիւն» բառի գործածութեամբ, հեղինակը կ'ակնարկէ այդ դարաշրջանի կայսերապաշտական ձգտումներուն: Տեղացի քրիստոնեաներ լրջօրէն պէտք է դիմադրաւէին կայսեր պահանջած անհատական - անձնապաշտական տուրքի դժուարութիւնը: Հաւատացեալք պէտք է ընծայէին կայսեր այն յարգանքն ու պաշտամունքը որ լրիւ խոտոր կը համեմատէր նոր աճող քրիստոնէական կրօնքի սկզբունքներուն հետ: Ասիկա մտահոգութիւն կ'առնէր և նեղութիւն կը պատճառէր քրիստոնեայ համայնքին, որուն համար գոյութիւն ունէր միայն մէկ կայսր՝ Քրիստոս, և որուն միայն պէտք է տրուէր պարտն ու պատշաճը:

բ. Բացայայտ իրողութիւն է որ Զմիւռնիոյ գաղութը կը տառապի տնտեսական տագնապէ: Աղքատութիւնը համատարած երևոյթ կը թուի ըլլալ. այս ևս, իր կարգին, կրնայ կացնահարել հաւատքի նորատունկ ծառը և զայն ի սպառնալուծեան դատապարտել:

գ. Հայհոյութեան հարցը անմիջականօրէն կ'աղերսուի Զմիւռնիոյ մէջ Հրեաներու գերակշռող մեծամասնութեան, ինչպէս նաև անոնց հակամարտութեան հետ՝ ընդ քրիստոնէից: Կրօնական անվերջ կատաղի պայքար մը կը մղուէր մեծաթիւ Հրեաներու և փոքրաթիւ քրիստոնեաներու միջև: Հայհոյութիւնը կը կայանայ այն հիմնական կէտին մէջ որ Հրեաները սերտօրէն կը գործակցէին կայսեր իշխանութեանց հետ ընդդէմ քրիստոնէից, և ապա իրենք զիրենք կը

հռչակէին հարազատ որդիք ու ժառանգորդք Աստուծոյ: Հրեաներու թշնամական ու նախատական այս անօրինակ ընթացքն ու կեցուածքը յիշոց մըն էր ժշմարտութեան դէմ և եպերելի կը համարուէր: «Ժողով Սատանայի» ակնարկութիւնը քացայայտօրէն կը մատնանշէ Հրեաներու՝ յանդուգն ու ապերասան գործունէութիւնը, որ քանդիչ էր ու կործանարար:

Յովհաննէս իր երրորդ պատգամը կ'ուղղէ Պերգամոյի եկեղեցիին: Պերգամոն հին քաղաք մըն էր որ կը գտնուէր Փոքր Ասիոյ արևմտեան կողմը: Մըշակութային կարևոր կեդրոն եղած է: Իբրև շարութեան բոյն, Յովհաննէս այնտեղ կը գետնդէ «Սատանայի աթոռ»: Ոմանց կարծիքով, այս ակնարկութիւնը «Բաղամի վարդապետութեան» կ'երթայ. այլք կը խորհին թէ անհատի (իմա՝ կայսեր) պաշտամունքն է որ կը շեշտուի: Ի միջի այլոց, Բաղամի վարդապետութիւնը այլոց զայթակողութեան մղելու և մեղքի առաջնորդելու ուսմունքն է:

Ապաշխարութեան ու դարձի կոչ կ'ուղղուի Պերգամոնի եկեղեցւոյ անդամներուն, այլապէս՝ «կուգամ և կը պայքարիմ անոնց դէմ իմ բերնիս սուրով» (Յայտ. Բ. 17), կ'ըսէ Քրիստոս: Յաղթողներուն կը վերապահուի «մանանայ» ուտելու մենաշնորհ, որ ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ՝ այլաբանական մէկ պատկերը կամ հասկացողութիւնը հոգևոր վարձատրութեան:

Չորրորդ պատգամը Թիւատիրի եկեղեցւոյ կ'ուղղուի: Թիւատիրը Փոքր Ասիոյ քաղաքներէն է: Թիւատիրը մեզի ծանօթ է նաև Գործք Առաքելոց Գիրքէն, ուր Լիդիա աստուածավախ կինը, որ ծիրանավաճառ էր, դարձի եկաւ (Գծ. Առք. ԺԶ. 14):

Թիւատիրը գերազանցապէս շատուածներու և կայսերապաշտութեան քաղաքն էր, ուր պաշտամունքի առարկայ դարձած էին կայսրն ու յունական աստուածները: Թուղթը կը նախատէ Թիւատիրի եկեղեցւոյ անդամները՝ մի ոմն Յեզաբել մարգարէուհի մը ներկայութիւնը հանդուրժած ըլլալուն համար: Վերջինս կը գտնենք նաև Հին Կտակարանի Դ. Թագաւորաց Գիրքին մէջ «Իբրև շար ու կոսպաշտ թագուհի» (Տէս Դ. Թագ. Թ.): Պոռնկութեան մղող այս կինը կը ծառայէր իբրև շար օրինակ: «Պոռնկութիւն» բառը այստեղ, ինչպէս ճիշդ կերպով դիտել կուտայ Շնորհք պատրիարք, «անպատճառ չի նշանակել սեռային անբարոյ արարք, ... այլ նաև՝ կրօնական անհաւատարմութիւն»: Ուրեմն, Յեզաբելը զայթակողութեան մարմնացում էր, որ կը քաջալերէր ուտել «գոհլածի միս» և «անհաւատարիմ» գտնուիլ Տիրոջ, ինչպէս նաև անսալ կայսեր և հարկ եղած պաշտամունքը տածել անոր միայն:

Թուղթը կ'աւարտի «պահեցէք ինչ որ ունիք, մինչև որ ես գամ» պատգամով (Յայտ. Բ. 24), վասնզի անոնց միայն պիտի տրուի «իշխանութիւն ազգերուն վրայ»:

Հինգերորդ թուղթը գրուած է Սարդիկէի եկեղեցիին: Սարդիկէն ալ Փոքր

Ասիոյ քաղաքներէն է, որ ատեն մը փայլեցաւ իր առևտրական կեդրոն ըլլալու հանգամանքով:

Պատգամը կը սկսի «Կենդանի եղողի անուն ունիս, բայց մեռած ես» զօրաւոր ու ցնցիչ տողերով: Այս խօսքերը կը մատնանշեն Սարգիկէի եկեղեցւոյ անդամներուն անգործունէութիւնն ու մեռելութիւնը հաւատքի գետնի վրայ: Յայտնապէս, պարպուած էր գաղութը ուղնուծուծէ: Ցամբած էր հոգևոր կեանքը, որովհետեւ հետաքրքրութեան ծիրին մէջ չէր ընդգրկուած Քրիստոս: Ինչպէս միշտ, այս պարագային ևս, Քրիստոս չէր ուզած կորուստը այս համայնքի ժողովուրդին, այլ՝ փրկութիւնը: Մահամերձ գաղութը հետևաբար պէտք ունէր զգաստացուցիչ, զարթուցիչ ու խրախուսիչ խօսքերու: Հրահանգները գորս կը տրուին (օրինակ՝ արթուն եղիր, զօրացիր), կուզան միանգամայն շեշտելու կարևորութիւնը ապաշափ և դարձի:

Վեցերորդ թուղթը գրուած է Ֆիլատել ֆիայի եկեղեցիին: Ֆիլատել ֆիան, որ թարգմանի եղբայրական սէր կամ եղբայրասէր, Փոքր Ասիոյ Սարգիկէ քաղաքէն շուրջ 25 մղոն հարաւ կը գտնուի: Իր յաճախակի երկրաշարժներով, քաղաքը բազմիցս փոխ եկած է, բայց՝ վերստին կառուցուած:

Ֆիլատել ֆիան, ուր գերազանցապէս կ'ապրէին մակեդոնացիք, տունն էր և՛ շէնք և՛ Քրիստոնէից: Այս փոքրածիւր գաղութը (իմա՝ քրիստոնէական տարրը), իր սակաւ զօրութեամբ կրցած էր «պահել կենդանի խօսքը և շուրանալ»: «Ժողով Սատանայի» կը կոչէ Քրիստոս՝ Հրեաներուն, որոնք կտրականապէս կը մերժէին ընդունիլ զինք իբրեւ Մեսիան:

«Ահա շուտով կուգամ. ամուր պահէ ինչ որ ունիս, որպէսզի ոչ ոք առնէ քու պսակը», կ'ըսէ Քրիստոս: Այս քաջալերական խօսքերով Քրիստոս սիրտ կուտայ Ֆիլատել ֆիայի համայնքին, որ ձևով մը վատած էր:

Վերջին թուղթը ուղղուած է Լաւողիկէի եկեղեցիին: Լաւողիկէն Հռովմէական նահանգի քաղաք էր: Ներկայիս, անխափ թողուած Լաւողիկիան, հին ատեն եղած է նշանաւոր քաղաք. գէթ այդպէս մատնացոյց կ'ընեն հնագիտական պեղումներն ու յայտնաբերումները:

Շնորհք պատրիարք մեզի կը յիշեցնէ որ «նանոնագիրք Հայոց» հատորներուն մէջ տեղ գտած «նանոնք Լաւողիկէի» կանոնախումբը, ընդամենը 55 կանոն, զըր-ւած է այս քաղաքին մէջ:

Թուղթը կը սկսի Քրիստոսի ներկայացումով և եկեղեցիին ուղղուած հետևեալ խօսքերով. «ոչ ցուրտ ես և ոչ տաք...», բայց դուն գաղջ ես»: Այս պատկերաւոր խօսքին իմաստը կ'ըմբռնուի հետևեալ ձևով. ճշմարիտ քրիստոնեան պէտք չէ հանդուրժէ գաղթութիւն կրօնքի և հաւատքի: Հաւատացեալը չի կրնար երկու ուղիներ ընտրել և ըստ այդմ իր կեանքը վարել: Այլ խօսքով, անհատներ պէտք է վճռակամօրէն որոշեն թէ՛ ո՞ր ճամբան իրենց նպատակը է ու յարմար: Երկու Տէրանց ծառայելու փորձը ինքնին փորձանք է, և ոչ՝ խոհմութիւն:

Մարդիկ յստակ գատորոշում մը կատարելու են շարին ու բարիին, վատին ու լաւին, նեոին ու քրիստոսի միջև: Քրիստոնէական գաղջութիւնը անբաղձալի վիճակ մը կը ներկայացնէ և բարոյապէս սխալ է, հետևաբար և՛ դատապարտելի:

Լաւոգիկեցիներուն կը խրատուի «կրակին մէջ փորձուած ոսկի» գնել: Գնելու արարքն ինքնին զիջում ու անձնական զոհաբերութիւն կը թելադրէ, որովհետեւ գնման դիմաց վճարում մը կատարելու էին: Ըստ Շնորհք պատրիարքի բացատրութեան, Լաւոգիկեցիք «նիւթական հարստութեան փոխարէն հոգևոր հարստութիւն պէտք է գնէին»:

Նամակը կ'աւարտի հոգևոր իշխանութեան տուչութեամբ. «Ան որ կը յաթէ, ինծի հետ իմ աթոռս նստիլ պիտի տամ անոր» (Յայտ. Գ. 21):

Յայտնութեան Գիրքը, ինչպէս ըսուեցաւ վերը, խորհրդանշաններու գիրքն է: Խորհրդանշանները փոխ առնուած են Հին Կտակարանի մարգարէական Գիրքերէն, օրինակ՝ Եսայի, Երեմիա, ևն: Կարգ մը խորհրդանշաններու իմաստները բացատրուած են տեղւոյն վրայ, օր. Յայտ. Ե. 6, 8. ԺԳ. 18. ԺԵ. 9-11:

Խորհրդանշական պատկերներու համաժայն, կին մը կը ներկայացնէ ժողովուրդ մը կամ քաղաք մը (Յայտ. ԺԵ. 1), եղջիւրները՝ ուժ (Ե. 6, ԺԲ. 8), աչքը՝ գիտութիւն (Ա. 14, Բ. 18, Դ. 6, Ե. 6) և այլն: Գոյները ևս զործածուած են փոխաբերական իմաստով. այսպէս՝ «ճերմակ հանդերձ» արտայայտութիւնը նշանակ է պատիւի ու փառաբանութեան (Զ. 11, Ե. 9 ևն), թագը՝ իշխանութեան և թագաւորութեան. ծովը՝ անապահովութեան, վտանգի և մահուան ճերմակը՝ յաղթանակի ուրախութեան. մանիշակագոյնը՝ գեղխութեան և թագաւորութեան. սևը՝ մահուան, ևն:

Յայտնութեան Գրքի առանձնայատկութիւններէն մէկն ալ թուանշաններու յաճախակի կիրառութիւնն է: Իւրաքանչիւր թիւ ունի իր ծածուկ իմաստը. այսպէս՝ եօթը կը խորհրդանշէ կատարելութիւն, լրութիւն. Տասներկուը՝ իսրայէլի 12 ցեղերը. Չորսը՝ տեսանելի ու շօշափելի աշխարհի համայնատարածութիւնը: «Հազար» թիւի զործածութիւնը սերտ աղերս ունի Քրիստոսի հազարամեայ թագաւորութեան հետ: Անմեղներու փրկութեանը պիտի նախորդէ երկնքի և նեոի ահեղ բախումը, որը սարսափելի արհաւիրքներ պիտի պատճառէ մարդկութեանը: Աշխարհի կատարածն ու ահեղ դատաստանը ևս նկարագրուած է, որովհետք անմեղները պիտի ապրին երջանիկ ու անցաւ, իսկ մեղաւորք պիտի դատապարտուին յաւերժական կրակին:

Քրիստոնէական աղանդներուն մէջ առանձնատուկ տեղ կը գրաւէ Յովնան ու Յայտնութեան մէջ արտայայտուած «Քրիստոսի հազարամեայ թագաւորութիւն»

գաղափարը և «Արմակետտոնը»։ Կարգ մը աղանդաւորական խմբակներ (օրինակ՝ Եհովայի վկաները) կը շեշտադրեն աշխարհի վախճանին մօտիկութիւնը՝ հիմնելով Յայտնութեան հայթայթած տեղեկութեանց վրայ։

Եօթը կնիքով կնքուած գրքի (Յայտ. Ե-Ը) առեղծուածը ևս մեծ թիւրիմացութեանց ու անվերջ վիճաբանութեանց դուռ բացած է հանրութեան մօտ։ Նոյն է պարագան նաև 666 թուանշանի (Տէն Յայտ. Ժգ. 18)։ Յարեւման թիւեր ու ծածկալեզու հատուածներ շփոթութեան մատնած են մարդկութիւնը, իսկ շատերուն ալ՝ գայթակղեցուցած ու մոլորեցուցած։

22 գլուխներէ բաղկացած և 12000 բառերէ կազմուած Յայտնութեան Գրքին, գիտական աշխարհի մէջ, տրուած է չորս տարբեր մօտեցումներ ու մեկնողական եղանակներ. անոնք են՝

ա. Հոգևոր Մօտեցում։ Աստուածաշունչի մեկնիչներ, դեռևս շատ վաղ ժամանակէն, յայտնած են այն կարծիքը որ այս Գրքին նպատակը հոգևոր հիմնական սկզբունքներ հայթայթել և քրիստոնեային զգուշացնել է՝ զալիք պատուհասներէն ու փորձութիւններէն։ Գայթակղութիւններէն ու մեղքերէն յաղթական դուրս գալու պարագային, անծին կը խոստացուի փրկութիւն։ Այս տեսութեան յարողներ ապագայի նկատմամբ կատարուած գուշակութիւնները պարզապէս անիրական կը համարեն։

բ. Անցելապաշտ Մօտեցում։ Այս անուան տակ կը հասկնանք այն մօտեցումը ըստ որում հեղինակը կը նկարագրէ այն դէպքերն ու անցուղարձերը որոնք տեղի կ'ունենան Հոովմէական կայսրութեան մէջ։

գ. Պատմական Մօտեցում։ Պատմական տեսանկիւնէն դիտուած այս մօտեցումը, յատկապէս կնիքներու խորհուրդին մէջ, Յայտնութեան Գիրքը կը համարէ աշխարհի պատմական դէպքերը նկարագրող մատեան մը, որ անմիջականօրէն կը կապուի եկեղեցւոյ բարօրութեան, ծաղկման ու աճման հետ։

դ. Ապագայաբանական Մօտեցում։ Այս դրոյթին հետևողները համոզուած են որ Գիրքը կանխագուշակութիւններու համագումար մըն է։ Որևէ ժխտում կամ անտեսում այս տեսութեան, պիտի նշանակէ եղծումը կամ սխալ ըմբռնում մը Յայտնութեան Գրքին։ Ապագայաբանը կը հաւատայ ու կը պնդէ որ այս Գիրքը իր լրումին պիտի հասնի անպայմանօրէն։

Հաւատացեալը նկատած պիտի ըլլայ արդէն, որ Յայտնութեան Գիրքը մեր եկեղեցւոյ մէջ չի կարդացուիր. պատճառը այն է որ Ե. դարու Աստուածաշունչի թարգմանութեան ժամանակ, Յայտնութեան Գիրքը դեռևս չէր ընդունուած կանոնական գիրքերու շարքին։ Ժբ. դարուն, ներսէս Լամբրոնացին էր որ գայն թարգմանեց, որմէ ետք միայն մաս կազմեց Սուրբ Գրքին։

Եօթը եկեղեցիներու պատգամները յաւիտենական պատգամներ են ուղղուած քրիստոսի աշխարհասփիւռ եկեղեցիներու հաւատացեալներուն։ Այդ պատգամները դեռևս մինչև այսօր իրենց մէջ կը պահեն քրիստոսի կենդանի, թարմ ու կենսունակ խօսքը։

Գրքին մէջ երանի կը տրուի բոլոր անոնց որ կը կարդան գայն և ուշ կը դնեն Անոր խորունկ պատգամներուն։

Զենոբ Զհյ. Նալպանտեան